

Nr 66.

Ankom till riksdagens kansli den 4 maj 1920 kl. $\frac{1}{2}$ 4 e. m.

Utlåtande i anledning av väckt motion angående uppläggande av en statens fria jordbruksegnahemsfond och en statens fria fiskerifond.

(2:a avd.)

I en inom andra kammaren väckt, till jordbruksutskottet hänvisad motion, nr 198, har herr *Osberg*, med instämmande i motionens syfte från femtiosex ledamöter av andra kammaren, hemställt, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det utredning skyndsammast möjligt måtte verkställas om uppläggning av två statsfonder, den ena benämnd Statens fria jordbruksegnahemsfond, den andra benämnd Statens fria fiskerifond, för att medelst dessa fonders avkastning befrämja egnahemsrörelsen för mindre bemedlade å landsbygden och för att stödja mindre bemedlade fiskare vid utövandet av deras näring.

Såsom i förevarande motion jämväl erinras väckte samma motionär vid 1919 års lagtima riksdag inom andra kammaren en motion, nr 196, med i huvudsak samma innehåll som den nu föreliggande. Denna — jämte en med densamma likalydande, av herr *Edward Larson* inom första kammaren väckt motion, nr 75, — hänvisades för förberedande behandling till jordbruksutskottet, som emellertid i sitt över motionerna avgivna utlåtande, nr 89, avstyrkte desamma. Utskottets hemställan biträdades även av riksdagens båda kamrar.

Utskottet.

Liksom 1919 framhåller motionären även nu, att huvudsyftet med hans framställning är att söka råda bot mot landsbygdens avfolkning. Motionären hänvisar därvid först och främst till det kända förhållandet, att städernas invånarantal under de senaste årtiondena

Bihang till riksdagens protokoll 1920. 10. saml. 26 häft. (Nr 66.)

avsevärt ökats, medan landsbygdens befolkningsantal under samma tidrymd endast obetydligt stigit, ja tidvis till och med minskats. Denna ökning av städernas invånarantal skedde enligt motionärens förmenande till en stor del just på landsbygdens bekostnad, vilket hade en så mycket menligare inverkan på dess utveckling, som de personer, vilka sålunda i stort antal från landsbygden invandrade till städerna, vanligen voro de i kroppsligt och andligt hänseende starkaste. Vilka skadliga följder denna inflyttning till städerna slutligen måste medföra, därest densamma ohindrad finge fortgå, låge enligt motionärens mening i öppen dag. Med kristidens erfarenheter för ögonen kunde man, framhåller motionären, ej annat än anse det vara i högsta grad önskligt, att vårt land icke skulle behöva vara beroende av utlandet för sitt behov av livsfrönödenheter. Men skulle dylika önskemål kunna realiseras, måste Sverige äga en dugande och tillräckligt stor jordbrukarebefolkning.

Den dragningskraft, som städerna otvivelaktigt utövade på folket och särskilt ungdomen ute på landsbygden, vore enligt motionärens mening huvudsakligen att tillskriva den omständigheten, att städernas industri i regel kunde erbjuda den unge mannen och den unga kvinnan lättåtkomligare förvärv och därmed större möjlighet för dem att bilda familj. Skulle ungdomen kunna hållas kvar på landsbygden måste bättre utsikter beredas densamma att där slå sig fram. För att erforderlig hjälp skulle kunna lämnas unga medellösa män och kvinnor vid deras strävanden att finna sin utkomst på landsbygden och där förvärva eget hem, krävdes emellertid, framhåller motionären, ett ej ringa kapital. För egnahemsrörelsens kraftiga befordrande på landsbygden borde därför, enligt motionärens mening, staten upplägga en fond av lämplig storlek, vilken fond motionären förslagsvis benämnt statens fria jordbruksegnahemsfond. Av dennas avkastning skulle enligt motionärens förslag direkta understöd i penningar utan återbetalningsskyldighet utdelas till, såsom motionären uttrycker det, sådana unga män och kvinnor, vilka visat sig vara praktiskt folk med förutsättning att bliva till gagn för samhället i framtiden. Fondens avkastning skulle fördelas mellan de olika länen i förhållande till deras folkmängd och produktionsmöjligheter.

Åtgärder i enahanda riktning borde enligt motionärens mening även vidtagas för bevarande av den självständiga fiskarebefolkningen i vårt land. Fara syntes motionären eljest föreligga för, att utvecklingen beträffande fisket även hos oss ginge i samma riktning som exempelvis i England, där bolagsfisket blivit regel. Förhållandena för en ung fiskare och en ung jordbrukare vore, framhåller motionären, i stort sett desamma, i det att båda behövde ett visst kapital för att kunna utöva sin näring

självständigt. Jämväl för stödjande av mindre bemedlade fiskare vid utöväandet av deras näring borde därför enligt motionärens mening uppläggas en fond — av motionären förslagsvis benämnd statens fria fiskerifond —, av vars avkastning bidrag till angivna ändamål skulle lämnas enligt samma grunder, som ovan angivits enligt motionärens förslag böra gälla för statens fria jordbruksegnahemsfond.

I sin motion till 1919 års lagtima riksdag föreslog motionären även, att, sedan staten upplagt grundkapitalet till ifrågakvarande fonder med av motionären då angivet belopp, till dessa fonders förstärkande behövliga medel skulle åvägabringas genom att en viss procent av de i framtiden tillkommande donationerna skulle erläggas till dessa fonder. Denna tanke har motionären emellertid nu uppgivit.

Nu liksom 1919 har motionären allenast begärt utredning i den av honom framförda frågan.

Utskottet är därutinnan till fullo ense med motionären, att frågan om landsbygdens avfolkning innefattar problem, som äro värda statsmakternas alldeles särskilda uppmärksamhet.

Av tillgänglig statistik inhämtas, att jordbruksbefolkningen i vårt land från början av 1880-talet gått tillbaka icke allenast relativt utan även absolut taget, medan industribefolkningen under samma tid växt i starkt påskyndad takt. Medan sålunda den av jordbruket och dess binnäringar levande befolkningen år 1880 utgjorde ett antal av ej mindre än 3,078,000 människor, beräknades densamma vid den senaste folkräkningen år 1910 till allenast 2,663,000 personer. Någon fullt klarläggande statistik över utvecklingen efter 1910 föreligger visserligen icke. Men förefintliga siffror synas dock giva vid handen, att någon förändring av förhållandena icke därefter ägt rum. Sålunda minskades befolkningen på landsbygden år 1913 med 17,217 personer eller 4.15 pro mille samt år 1916 med 17,154 personer eller 4.15 pro mille, låt vara att åren 1914 och 1915 visa en obetydlig ökning av respektive 3,974 och 887 personer. Under åren 1913—1916 ökades samtidigt befolkningen i städerna med respektive 51,608, 37,050, 32,246 och 61,980 personer eller 35.01, 24.49, 20.88 och 38.70 pro mille. De nu för åren 1913—1916 sist anförda sifferuppgifterna äro så tillvida i någon mån missvisande, som dels städernas starka folkökning under de angivna åren till en ej ringa del beror på inkorporeringar och tillkomsten av nya städer, dels till landsbygden hänförts även industrisamhällen å landsbygden.

De stora olägenheterna i ekonomiskt och socialt hänseende av landsbygdens avfolkning ligga i öppen dag. Avfolkningens allvarligaste

ekonomiska konsekvens är en nedsatt produktion av jordbruksalster och ett större beroende av den utländska tillförseln därav. Mera skiftande och svårare att angiva men icke mindre verkliga äro de sociala olägenheterna.

Genom den s. k. emigrationsutredningen har uppmärksamheten för första gången på allvar riktats på åtskilliga i samband med förevarande fråga stående förhållanden. Genom nämnda utredning har sålunda, bland annat, påvisats, hurusom den svenska bondeklassen i flera trakter av vårt land under årens lopp i avsevärd grad förminskats ej minst genom inflyttning till städerna. De gamla allmogesläkterna hade även alltmera dragits från sina ärvda hemman och bondehemmanen övergått till ägare, som ej hade jordbruk till sitt egentliga näringsfång, och som sålunda ej tillhörde den egentliga bondeklassen.

I emigrationsutredningens betänkande framhålles, att inflyttningen till städerna ej kan med konstlade medel motarbetas. Företeelsen vore alltför naturlig för att kunna övervinnas på annat sätt än genom att landsbygden utrustades med lockelser, som kunde hålla städerna stängna. Åtskilligt i denna riktning hade redan gjorts genom skapandet av tillfällen till nöje och förströelse också på landsbygden. Men säkerligen försloge detta icke, om man ej lyckades åstadkomma en genomgripande reform även inom de å landsbygden rådande ekonomiska villkoren. En förbättring av lantarbetarnas bostadsförhållanden skulle sålunda vara av stor betydelse. I detta hänseende ville det, anföres i betänkandet, synas, som skulle det krävas jämförelsevis ringa kostnader att komma till ett dragligt tillstånd. Egnahemsrörelsen, som avsåge skapandet av smärre lägenheter, vilkas innehavare självfallet skulle söka upphjälpa sin ekonomi genom daglönararbete hos de större jordbrukarna, förtjänade slutligen ett varmt intresse.

En minskning av jordbruksbefolkningens numeriska styrka vore, anföres slutligen i samma betänkande, för ett land som Sverige icke någon nödvändighet. »Här finnes ännu mark om millioner hektar att odla upp; här kunde ännu varje år flera tusen nya jordbrukarehem skapas; här kunde åt hundratusental jordbruksarbetare beredas en ställning, som, med hjälp av den naturliga kärleken till jorden, kunde utgöra en motvikt mot stadslivets lockelser.» »Vi måste därför,» framhålles i betänkandet, »på fullt allvar upptaga till besvarande den frågan: huru skall Sveriges uppodling kunna återupptagas; och huru skall folkminskningen i våra jordbruksbygder bringas att upphöra?»

Liknande erfarenheter som i vårt land hava i nu ifrågavarande avseende även gjorts inom främmande länder, och man har där sökt på lagstiftningsväg vidtaga en del åtgärder för att kvarhålla allmogen vid jordbruket. Enligt vad utskottet inhämtat har den 2 december 1910 dåvarande statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet, jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande samma dag, uppdragit åt nuvarande ledamoten av riksdagens första kammare, numera professorn Nils Wohlin att genom besök i Tyskland, Österrike, Schweiz, Frankrike och England på ort och ställe närmare undersöka de lagstiftningsåtgärder, som under senare tid blivit inom dessa länder i nyss angivna syfte vidtagna, samt att härefter till chefen för nämnda departement avgiva redogörelse för de rön och iakttagelser, som han vid studiet av angivna åtgärder och deras verkningar kunde komma att göra. Detta uppdrag har emellertid, enligt vad utskottet jämväl inhämtat, ännu icke slutförts.

Av viss betydelse för förevarande fråga torde även jordkommissionens utredning komma att bliva. Enligt vad dåvarande chefen för justitiedepartementet vid nämnda kommissions tillkallande, bland annat, anförde, borde kommissionen hava till uppgift att utreda, vilka medel som över huvud kunde finnas lämpliga och erforderliga för att bevara jorden i den verkligt jordbruksidkande befolkningens hand, bereda de kategorier av nyttjanderättshavare, som därav vore i behov, större trygghet i deras ställning samt underlätta tillkomsten av nya självständiga odlingslägenheter, där sådant av förhållandena påkallades. Det borde därvid ock ankomma på de sakkunniga att utreda vilka åtgärder, som kunde finnas lämpliga för förbättrande av lantarbetarnas ställning, i den mån denna fråga kunde anses äga samband med de spörsmål, som i övrigt tillhörde de sakkunnigas bedömande.

För närvarande pågå även vissa andra utredningar, vilka torde komma att öva inflytande jämväl på nu förevarande fråga. Utskottet vill i detta hänseende erinra om de utredningar, vilkas verkställande anförtrots åt kolonisationskommittén och kronolägenhetskommissionen. Förstnämnda kommitté har, såsom bekant, i uppdrag att verkställa utredning och avgiva förslag beträffande åtgärder för främjande av kolonisation å dels kronans marker i Norrland och Dalarna, med undantag av vissa trakter, dels ock å bondejord i Norrland, ävensom därmed sammanhängande spörsmål. Kronolägenhetskommissionen åter har, bland annat, till uppgift att utreda frågan om upplåtelse av viss jord med tryggad besittningsrätt.

Slutligen må även erinras om den utredning, som pågår inom

elektrifieringskommittén och som avser frågan om landsbygdens elektrifiering. Tack vare framför allt tillgången på vattenkraft hava ej blott städer och andra större samhällen utan jämväl stora områden av landsbygden kunnat elektrifieras. En fortsatt utveckling i denna riktning torde vara synnerligen önskvärd ej minst med hänsyn därtill, att den ökade trevnad och de lättare levnadsvillkor, som den elektriska energiens spridande på landsbygden åstadkommer, även synas ägnade att motverka benägenheten hos lantbefolkningen att övergiva hembygden och söka sin utkomst i städerna.

Bland de åtgärder, som skulle kunna vidtagas till förhindrande av landsbygdens avfolkning, har motionären för sin del framhållit egnahemsrörelsens kraftiga befrämjande på landsbygden.

För befordrande av egnahemsrörelsen finnas, såsom bekant, sedan flera år tillbaka upplagda tvenne statsfonder, nämligen egnahemslånefonden och jordförmedlingsfonden, och har riksdagen vid olika tillfällen anvisat betydande belopp till kapitalökning för dessa.

Med bifall till av Kungl. Maj:t därom framställd proposition har innevarande riksdag, bland annat, medgivit sådan ändring i de för statens egnahemslånerörelse fastställda allmänna villkor och bestämmelser, att tillämpas från och med år 1920, att maximivärdena å de lägenheter, för vilka egnahemslån må kunna utgå, höjts, för obebyggda jordbrukslägenheter till 15,000 kronor och för bebyggda jordbrukslägenheter till 12,000 kronor samt för bostadslägenheter till 10,000 kronor. Därjämte har innevarande riksdag i anledning av väckta motioner beslutat att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning beträffande vilka åtgärder, som från statens sida böra vidtagas för att underlätta nyodling och betesförbättring å lägenheter, för vilkas förvärvande lån erhållits från egnahemslånefonden.

Frågan, huruvida ej eventuellt ännu ytterligare andra åtgärder för egnahemsrörelsens befrämjande från statsmakternas sida böra vidtagas, har emellertid, ej minst i detta sammanhang, synts utskottet förtjänt av att tagas under närmare övervägande.

Visserligen hava statsmakterna så sent som förlidet år beslutat vissa förbättringar i egnahemsväsendets organisation, vilka ansetts vara av den betydelse, att de föranlett utfärdandet av nya allmänna villkor och bestämmelser ävensom särskilda föreskrifter såväl för statens egnahemslånerörelse som för lån från jordförmedlingsfonden. Men den kungl. propositionen till 1919 års lagtima riksdag om vissa egnahemsväsendet berörande frågor, som lågo till grund för den då vidtagna reformen, avsåg

emellertid, såsom även framhölls i jordbruksutskottets över densamma avgivna utlåtande, icke att åstadkomma någon genomgripande ombildning av egnahemsrörelsen. De förslag, som genom propositionen framlades, hade i stället närmast karaktären av kompletteringar i och förbättringar av det gamla systemet. Att en mera omfattande reformering av egnahemsrörelsen icke vid detta tillfälle kunde vidtagas, berodde, enligt vad den i propositionen lämnade utredningen gav vid handen, bland annat, därpå, att åtskilliga med ifrågavarande rörelse sammanhängande frågor ännu väntade på sin lösning. Propositionen var huvudsakligen byggd på de s. k. egnahems-sakkunnigas den 14 oktober 1914 avgivna betänkande. Att detta innefattade åtskilliga goda och förtjänstfulla förslag vitsordades av dåvarande chefen för jordbruksdepartementet, som emellertid därjämte framhöll, att fog icke saknades för deras mening, vilka gjort gällande, att de sakkunniga icke anlagt tillräckligt stora synpunkter på egnahemsfrågan och icke lämnat den ingående granskning och utredning av densamma, som enligt departementschefens uttalande den 20 januari 1911 av dem förväntades, för att med stöd därav statsmakterna skulle kunna på ett mera planmässigt och efter förhållandena avpassat sätt främja den för land och folk så betydelsefulla egnahemsbildningen. I viktiga hänseenden tarvades sålunda enligt departementschefens mening ytterligare utredning.

I dessa nu sist anförda ord ligger en enligt utskottets förmenande välgrundad antydning om, att en reform av egnahemsväsendet icke kan undanskjutas, därest egnahemsrörelsen i vårt land skall kunna fylla sin ovan berörda, ur befolkningspolitisk synpunkt trängande uppgift.

En alldeles särskild anledning att nu till prövning upptaga frågan om vad som ytterligare må kunna göras till befordrande av egnahemsrörelsen på landsbygden föreligger dessutom.

Genom Kungl. Maj:ts till innevarande riksdag avlätna proposition nr 314 har framlagts förslag till inrättande av en särskild fond, benämnd statens bostadslånefond, från vilken fond lån skall av Kungl. Maj:t kunna beviljas kommuner med flera till visst bostadsbyggande. Denna fond skall enligt Kungl. Maj:ts förslag disponeras endast för bostadsproduktion inom de städer och stadsliknande samhällen, där hyresregleringslagstiftningen är eller under de fem år, varunder avsättning till fonden beräknas äga rum, varder gällande. Lån från fonden ifråga äro avsedda att meddelas upp till hälften av byggnadskostnaderna, varvid dock tomtens värde icke får medräknas. Lånen skola vara ouppsägbara under 20 år räknat från lånens utlämnande. Å lånen skall räntefrihet åtnjutas under 10 år. I särskilda fall skall

Kungl. Maj:t därjämte äga rätt att för ifrågavarande ändamål lämna direkta statsbidrag utan återbetalningsskyldighet med högst 20 % av den beräknade byggnadskostnaden, häri ej inräknat tomtvärdet.

Kungl. Maj:ts nu berörda proposition har syns utskottet vara av den största betydelse jämväl för frågan om landsbygdens avfolkning.

Utskottet vill till närmare belysning härav först erinra om några uttalanden, som från statsmakternas sida gjorts beträffande den statssubvention för uppförande av bostadshus med smålägenheter, som under kristiden ägt rum. Då Kungl. Maj:ts sedermera till 1917 års riksdag i detta ämne avlåtna proposition nr 34 förekom i statsrådet uttalade dåvarande chefen för jordbruksdepartementet i ett särskilt anförande till statsrådsprotokollet, bland annat, att i och för sig syntes honom särskilda åtgärder från statens sida för åstadkommande av bostadslägenheter i städerna ägnade att väcka betänkligheter, i den mån därigenom en icke önskvärd inflyttning från landsbygden till städerna underlättades. Med anledning av vad chefen för jordbruksdepartementet sålunda anført beträffande faran för, att ifrågavarande åtgärder skulle underlätta en icke önskvärd inflyttning från landsbygden till städerna, framhöll riksdagen i sin skrivelse i ämnet, att riksdagen till fullo delade bemälda departementschefs uppfattning om det för landet skadliga i ett dylikt resultat av understödsverksamheten, men att riksdagen likväl — under uttalande av sin förväntan, att man vid den närmare anordningen av denna verksamhet i möjligaste mån tillsåge, att inflyttningen till städerna icke härigenom särskilt uppmuntrades — ansett, att, med hänsyn till de rådande exceptionella förhållandena, ett försök till ökande på angivet sätt av byggnadsverksamheten i allt fall och utan hinder av berörda farhågor borde göras. Med hänsyn till vad riksdagen sålunda framhållit intogs i den sedermera i ämnet utfärdade kungörelsen en bestämmelse av innehåll, att statsbidrag för ifrågavarande ändamål icke finge utgå i fall, då en av förhållandena ej ovillkorligen påkallad inflyttning från landsbygden därigenom kunde befordras.

Därest nu riksdagen i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag beslutar inrättandet av en statens bostadslånefond för befrämjande av bostadsproduktionen inom städer och stadslänkande samhällen, torde enligt utskottets mening obestriddligen viss fara föreligga för, att inflyttningen från landsbygden till städerna i följd därav skall taga ökad fart. Det tillkommer icke utskottet att yttra sig över Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition. Utskottet anser sig dock böra uttala, att utskottet till fullo behjärtar de omständigheter, som föranlett dess framläggande. Men utskottet kan i detta sammanhang, ur de synpunkter, som ut-

skottet har att beakta, icke underlåta att framhålla angelägenheten av, att, i samband med ett beslut om bostadsproduktionens understöd inom städerna, beslut jämväl fattas om utredning i och för åtgärders vidtagande till ytterligare befrämjande av egnahemsrörelsen på landsbygden.

Att, såsom motionären föreslagit, för egnahemsväsendets befrämjande lämna egnahemsbyggarna direkta understöd i penningar utan återbetalningsskyldighet, kan utskottet visserligen icke för sin del förorda. Däremot anser utskottet det böra tagas under övervägande, huruvida icke räntefrihet under viss tid eller viss nedsättning av låneräntan skulle kunna lämnas egnahemsbyggare, som med understöd från egnahemslånefonden bilda nya egna hem å obebyggda och helt eller delvis ouppodlade lägenheter, samt huruvida icke räntefria lån för anskaffande av nödiga inventarier och redskap skulle kunna lämnas dem, som med understöd från nyssberörda fond förvärvat sig lägenheter i avsikt att därå bedriva jordbruk.

Vad slutligen beträffar den av motionären föreslagna statens fria fiskerifond vill utskottet först uttala, att även enligt utskottets mening är frågan om den självständiga fiskarebefolkningens bevarande av den största betydelse. Emellertid får utskottet fästa uppmärksamheten på, att, i den del behov av statsunderstöd i detta avseende föreligger, detta i viss mån torde kunna tillgodoses från fonden för fiskerinäringens befrämjande. Från nu sist berörda fond utlämnas, såsom bekant, låneunderstöd för anskaffande av fiskarbåtar och fiskredskap samt för anläggande av smärre inrättningar för tillgodogörande och förädling av fiskets produkter. Såsom utskottet i sitt utlåtande nr 37 även erinrat, har lantbruksstyrelsen hos Kungl. Maj:t gjort framställning om en höjning av fiskerilånefondens årliga utlåningsbelopp — vilket för närvarande utgår med 1,100,000 kronor — till 2,100,000 kronor. Denna framställning inkom emellertid till Kungl. Maj:t efter avfattningen av innevarande års proposition angående regleringen av utgifterna för kapitalökning under nionde huvudtiteln, däri något förslag beträffande fiskerilånefonden i nu ifrågakommande avseende ej framställts. I nyss berörda utlåtande har utskottet emellertid uttalat sin förvissning, att lantbruksstyrelsens framställning skall komma att upptagas till prövning i samband med utarbetandet av kapitalökningspropositionen till nästkommande års riksdag.

Under åberopande av det anförda får utskottet hemställa,

att riksdagen i anledning av förevarande motion må i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville verkställa utredning angående vilka åtgärder, som må kunna utöver vad redan skett vidtagas till förekommande av landsbygdens avfolkning, samt att Kungl. Maj:t därefter ville för riksdagen framlägga de förslag, vartill en sådan utredning kan giva anledning.

Stockholm den 30 april 1920.

På jordbruksutskottets vägnar:

RAOUL HAMILTON.

Närvarande: Herrar greve Hamilton, Hellström, greve Wachtmeister, Lindskog, Öberg, Sjöblom, Lundström, Andersson Karl Andreas, Pettersson Ivar, Igel och Ericson i Funäsdalen.

Reservation

av greve *Wachtmeister*, som ansett, att utskottets utlåtande bort hava följande lydelse:

»Såsom i förevarande motion jämväl erinras — — — — —
 — — — — — har motionären endast begärt utredning i den av honom framförda frågan.

Utskottet är därutinnan ense med motionären, att frågan om landsbygdens avfolkning — även om denna avfolkning ännu icke tagit den hotande omfattning, förevarande motion kunde giva anledning antaga — innefattar problem, som äro värda statsmakternas alldeles särskilda uppmärksamhet. Men denna fråga synes utskottet böra på allvar upp-

tagas till behandling i annat sammanhang och med en lämpligare utgångspunkt än den nu förevarande motionen erbjuder.

Bland de åtgärder, som skulle kunna vidtagas till förhindrande av landsbygdens avfolkning, har motionären för sin del — — — — — för vilkas förvärvande lån erhållits från egnahemslånefonden.

Att eventuellt ännu ytterligare andra åtgärder från statsmakternas sida böra vidtagas för egnahemsrörelsens befrämjande vill utskottet visserligen icke bestrida. Emellertid anser sig utskottet å andra sidan böra erinra om, att statsmakterna så sent som förlidet år beslutat vissa förbättringar i egnahemsväsendets organisation, — i detta sammanhang må framhållas inrättandet från och med år 1920 av en särskild egnahemsavdelning inom jordbruksdepartementet samt kommunernas godkännande såsom låneförmedlare —, vilka åtgärder ansetts vara av den betydelse, att de föranlett utfärdandet av nya allmänna villkor och bestämmelser, såväl för statens egnahemslånerörelse som för lån från jordförmedlingsfonden. Denna reforms verkningar hava ännu icke tydligt framträtt, men dess betydelse skall måhända visa sig vara större än motionären synes böjd att medgiva. Skulle likväl ytterligare åtgärder till egnahemsrörelsens befrämjande visa sig vara erforderliga, bör enligt utskottets mening dessa byggas, icke såsom motionären föreslagit på helt nya statsfonder utan på den grund, som i nu ifrågavarande hänseende redan blivit lagd genom egnahemslånefonden och jordförmedlingsfonden.

Statsmakternas omsorg om egnahemsrörelsen får — såsom dåvarande statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet yttrade i propositionen till 1919 års lagtima riksdag om vissa egnahemsväsendet berörande frågor — under alla förhållanden icke verka därlän, att densamma framdrives på ett konstlat sätt, så att resultatet icke blir livskraftigt i sig självt.

Vad slutligen beträffar den av motionären föreslagna statens fria fiskerifond — — — — — komma att upptagas till prövning i samband med utarbetandet av kapitalökningspropositionen till nästkommande års riksdag.

Under återopande av det anförda får utskottet hemställa,

att förevarande motion ej må till någon riksdagens åtgärd föranleda;»

samt av herr *Pettersson, Ivar*, som ansett, att andra stycket å sidan 9 i utskottets utlåtande bort utbytas mot följande:

»Motionären har, såsom förut nämnts, för sin del föreslagit, att de unga män och kvinnor, som å landsbygden vilja förvärva eget hem, skulle av statsmedel erhålla direkta understöd i penningar utan återbetalningsskyldighet. Att under normala prisförhållanden helt och hållet eller ens i någon avsevärdare utsträckning grunda egnahemsrörelsen inom vårt land på en dylik statssubvention skulle givetvis, ur flera synpunkter, icke vara lyckligt; och torde ej heller vara av motionären åsyftat. Men liksom enligt Kungl. Maj:ts ovanberörda förslag under en viss övergångsperiod i särskilda fall direkta statsbidrag utan återbetalningsskyldighet i angiven omfattning skola kunna lämnas för understödande av bostadsproduktionen inom städer och stadsliknande samhällen, så böra enligt utskottets mening också i särskilda fall dylika statsbidrag utan återbetalningsskyldighet i motsvarande mån tilldelas jämväl dem, som vilja å landsbygden förvärva egna hem. I detta avseende vill utskottet särskilt framhålla, att det enligt utskottets förmenande — med hänsyn till de nuvarande högt uppdrivna byggnadskostnaderna — torde få anses vara nästan oundgängligen nödvändigt att ej blott med lån på billiga villkor utan även genom direkta statsbidrag understödja nybildningen av egna hem å landsbygden, enär där eljest icke under nuvarande förhållanden några nya egna hem torde kunna beräknas komma till stånd. I övrigt anser utskottet det böra tagas under övervägande, huruvida icke räntefria lån för anskaffande av nödiga inventarier och redskap skulle kunna lämnas dem, som med understöd från egnahemslånefonden förvärvat sig lägenheter i avsikt att därå bedriva jordbruk.»